Geliş Tarihi / Received 01.03.2026
Kabul Tarihi / Accepted 02.06.2026
Yayım Tarihi / Published 30.06.2026

DOI | 10.5281/zenodo.20607263

Araştırma Makalesi / **Research Article**

Makale Kimliği / Article Id: HS-2026-05

XIX. Yüzyılın İkinci Yarısında Ünye Rum İnas Okulu'nun Kuruluş Çalışmaları

The Establishment Efforts of the Ünye Greek Girls' School in the Second Half of the Nineteenth Century

Canser OKUR
(Sorumlu Yazar / Corresponding Author)
canserokur52@gmail.com
Ünye Adnan Menderes Ticaret Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, Ordu, Türkiye
Unye Adnan Menderes, Trade Vocational and Technical Anatolian High School, Ordu, Türkiye

Serkan Yazıcı
(Sorumlu Yazar / Corresponding Author)
syazici@sinop.edu.tr.
Prof. Dr. Sinop Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, Sinop, Türkiye
Prof. Dr., Sinop University, Faculty of Science and Literature, Department of History, Sinop, Türkiye

Öz | Bu çalışma, XIX. yüzyılın ikinci yarısında Canik Sancağı'na bağlı Ünye kazasının demografik yapısını incelemekte ve arşiv belgeleri ışığında Ünye Rum İnas Okulu'nun kuruluş/yeniden inşa sürecini tetkik etmektedir. Ünye merkez ve köylerini kapsayan nüfus verileri, Müslüman nüfusun yanı sıra Rum ve Ermeni topluluklarının da kayda değer bir varlığa sahip olduğunu göstermektedir. Bu demografik arka plan içinde, Ayanikola Kilisesi bitişiğindeki kız okulunun harap hale gelmesi üzerine yeni bir okul binasının inşası için müracaatta bulunulmuştur. Bu bağlamda süreç Maarif Nezareti, Adliye ve Mezahip Nezareti, Babıâli Evrak Odası, Trabzon Vilayeti ve Canik Sancağı idaresinin dâhil olduğu çok aşamalı bir izin ve denetim mekanizması içinde ilerlemiştir. 30 Mart 1892 tarihli resmî onayın ardından ilgili makamlara 4 Nisan 1892'de bildirim yapılmış ve proje uygulama aşamasına geçmiştir. Bina, beş derslikli iki katlı bir yapı olarak tasarlanmış; birinci katta öğretmen ve idare odaları, ikinci katta ise ortak kullanım ve hizmet mekânları öngörülmüştür. Mali açıdan kısmi devlet desteği sağlanması planlanmış, ek kaynakların ise ruhsata bağlı bir piyango uygulamasıyla temin edilmesi düşünülmüştür. Çalışma, okulun kuruluşunun yalnızca yerel bir cemaat girişimi olmadığını; ruhsat, mülkiyet ve mali denetim pratiklerinin şekillendirdiği müzakereci bir kurumsallaşma süreci olduğunu ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler | Ünye, Rum, Kız Okulu

Abstract | This study examines the demographic composition of Ünye, a kaza within the Canik Sanjak, in the second half of the nineteenth century and traces the establishment process of the Ünye Rum İnas School through archival documentation. Population data covering Ünye's town center and surrounding villages indicate a significant presence of Rum and Armenian communities alongside the Muslim population. Against this demographic background, the girls' school adjacent to Ayanikola Church fell into disrepair, prompting a petition for the construction of a new school building. The case unfolded through a multi-stage process of authorization and oversight involving the Ministry of Education, the Ministry of Justice and Religious Affairs, the Imperial Council Chancery, the Trabzon Province, and the Canik Sanjak administration. Following formal approval on 30 March 1892 and the notification of the relevant offices on 4 April 1892, the project moved into the implementation phase. The building was designed as a two-story structure with five classrooms, with teaching and staff rooms on the first floor and shared/service spaces on the second. Financially, partial state support was pledged, while additional funds were to be raised through a lottery, subject to licensing requirements. The study concludes that the school's establishment was not merely a local communal initiative but a negotiated institutional process shaped by licensing, property, and fiscal oversight.

Keywords | Unye, Greek, Girls' School

Etik Kurul Onayı | Ethics Committee Approval
Bu çalışma yalnızca tarihsel doküman analizine dayandığı için etik kurul izni gerekmemektedir.
This study is based solely on historical document analysis and does not require ethics approval.

Hakem Değerlendirmesi | Peer-review
Dış bağımsız ve çift kör
Externally and double-blind peer-reviewed

Çıkar Çatışması | Conflict of Interest
Yazar, çıkar çatışması olmadığını beyan etmiştir.
The author has no conflicts of interest to declare.

Finansal Destek | Funding
Yazar, bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.
The author declared that this study has received no financial support.

Yazar Katkıları: [Canser Okur (CO), Serkan Yazıcı (SY)] Fikir-CO-SY; Tasarım- CO-SY; Denetleme-SY; Kaynaklar- CO-SY; Veri Toplama ve/veya İşleme-CO; Analiz ve/ veya Yorum-CO-SY; Literatür Tarama- CO-SY; Yazıyı Yazan- CO-SY; Eleştirel İnceleme-SY

Bu makale, intihal tespiti amacıyla **iThenticate** yazılımı ile taranmıştır.
*This article has been screened for plagiarism using **iThenticate** software.*
Bu makale, Creative Commons Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası Lisansı (**CC BY-NC 4.0**) kapsamında lisanslanmıştır.
*This article is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License (**CC BY-NC 4.0**).*

Atıf
Okur, C., & Yazıcı, S. (2026). XIX. Yüzyılın İkinci Yarısında Ünye Rum İnas Okulu'nun Kuruluş Çalışmaları. *Histosophia*, 3, 58-70.

Citation
Okur, C., & Yazıcı, S. (2026). The Establishment Efforts of the Ünye Greek Girls' School in the Second Half of the Nineteenth Century. *Histosophia*, 3, 58-70.

Giriş

Antik Tanzimat dönemi Osmanlı aydınları arasında, medeniyete ulaşmanın temel şartlarından birinin toplumun diğer yarısını oluşturan kadınların eğitilmesiyle mümkün olacağına inananlar da vardı. Çünkü kadınların, Osmanlı toplumunun Batı'ya yönelmesinde önemli bir rol oynayacağı düşünülüyordu. Tanzimat'la birlikte (her ne kadar Hatt-ı Hümayun'da kadınlara yönelik bir vurgu olmasa da) kadınlara verilecek sosyal haklar içinde kadınların eğitimi ön planda tutulmuştur. Kadınlara erkeklerle birlikte eşit eğitim imkânı tanındığında, bilgiyle donatılmış kadınların özellikle öğretmen olarak içinde bulunduğu toplumu aydınlatabileceğine inanılmaktaydı (Yazıcı, 2019, s. 42).

Osmanlı Devleti'nde kızların eğitilmesi gerektiği fikrini, ilk ortaya atan devlet adamı ve Tanzimat Dönemi'nin resmî ideoloğu olan Sadık Rıfat Paşa'dır (Erdem, 2013, s. 10). Kız çocuklarının eğitimine yönelik ilk kez Tanzimat Dönemi'nde, sıbyan mekteplerinde kız ve erkek çocukların ayrı ayrı öğrenim görmeye başlamasıyla adım atıldı. Bu uygulamaya "Nisan 1847 Talimatı" ile başladı. İlk Kız Rüştiye Okulu 1859'da İstanbul'un Sultanahmet semtinde açıldı. Bu okula "Cevri Kalfa İnas Rüştiyesi" ve "Sultanahmet Kız Rüştiyesi" de denilmiştir (Kurt, 2012, s. 3).

Osmanlıda Rum İnas okulları ilk defa 1870'li yıllarda rüştiye mektebi düzeyinde açılmıştır. Bu tarihlerden önce Rum cemaatinin kız çocuklarının eğitimi için sıbyan mektebi düzeyinden başka bir eğitim kurumu yoktu. Rum cemaatinden varlıklı aileler, kız çocuklarının eğitimi için özel hocalar tutuyorlardı. Diğer ailelerin kız çocukları ise kiliselerin yanında açılan mekteplerde, din adamlarının verdiği temel düzeyde dinî bilgileri içeren bir eğitim alıyorlardı (Saraç, 2020, s. 307). 1867 yılına kadar rüştiye okullarına yalnızca Müslüman tebaanın çocukları gidebiliyordu. Bu tarihten itibaren eğitimde eşitliği sağlamak amacıyla gayrimüslim tebaa çocuklarının da Türkçe imtihana tabi tutulmak şartıyla bu okullara alınması prensip olarak kabul edilmeye başlandı. Her ne kadar böyle bir prensip kabul edilmiş olsa da cemaatler, kendilerine özgü ayrı ayrı okul açmak için başvuru yapmayı tercih ettiler (Doğan, 2003, s. 233).

1869 yılında Maarif-i Umumiye Nizamnamesi'nin yürürlüğe girmesiyle kız çocukları için sıbyan mektebi düzeyinde bazı değişikliklere gidildi. Yapılan bu düzenleme gayrimüslim ailelerin kız çocuklarını da kapsıyordu. Buna göre her köy ve mahallede en az bir okul açılması; Müslüman ve Hristiyanların bir arada yaşadığı yerlerde ise her toplum için ayrı bir okul kurulması gerekiyordu. Bir köy veya mahallede iki sıbyan okulu varsa bunlardan birinin kızlar, diğerinin erkekler için açılmasına karar verilmişti. Bu şartları taşımayan yerlerde ise yeni okul yapılıncaya kadar, karışık oturmamak şartıyla kız ve erkek öğrencilerin aynı okula gitmesine izin verildi (https://turkmaarifansiklopedisi.org.tr/inas-rustiyeleri.2026).

Azınlık okullarının denetlenmesi için 1896 yılında Cemaat Mektepleri Talimatnamesi hazırlanmış; bu talimatname ile öğrenci kayıtlarının nasıl yapılacağı, okul açmak için ruhsat alma yöntemi ve

yapılan eğitimin nasıl denetleneceği gibi usuller belirli kararlara bağlanmıştır. Ayrıca talimatnamede, bu okullarda görevlendirilecek öğretmenlerin çalışma ruhsatı, askerlik görevi bulunanlarla ilgili yapılacak iş ve işlemler ile mezun öğrencilerin devlet memurluğuna başvurduklarında Türkçeye hâkimiyetlerinin ne ölçüde denetleneceği gibi hususlara da yer verilmiştir (Macar, 2010, s. 776-777).

XIX. Yüzyılda Ünye'nin Demografik Durumu

Antik Osmanlı Devleti'nin kuruluşundan itibaren mali ve askeri amaçlı yapılan tahrirler genel olarak nüfus sayımı denmese de, o bölgenin demografik durumu hakkında yaklaşık bilgiler vermesi açısından önemlidir (Güneş, 2014, s. 225).

1837 tarihli Defter-i Liva-i Canik'e göre XIX. yüzyılda Canik Sancağı'na bağlı bir kaza olan Ünye'de (Altun, 023, s.4), modern anlamda ilk demografik çalışma 1834'te yapılmıştır. Bu çalışmaya göre; merkezde toplam 1059 hanede, 2514 kişi yaşamaktadır. Toplam 2514 kişiden 1784'ü Müslüman, 578'i Rum, 152'si ise Ermeni'dir (Bacacı, Dağdelen & Doğan, 2011, s.47-50). 1871 tarihli Trabzon vilayet Salnamesine göre; 81 köy ve 5 mahalleden oluşan Ünye'nin toplam nüfusu 14354'tür. Bunun 10998'i Müslüman, 1514'ü Rum, 1269'u Ermeni, 573'ü Çerkes'tir (Emiroğlu,1871, s.203).

1881-1882 ve 1893 yıllarına ait genel nüfus verilerine göre ise Ünye'de toplam 50638 kişi kaydedilmiştir. Bunların 42308'ini Müslümanlar, 3695'ini Rumlar, 3635'ini Ermeniler oluşmaktadır (Karpat, 2003, s.178).

1891 tarihli belgede ise Ünye merkez nüfusu mahalle düzeyinde ayrıntılı olarak verilmiştir (BOA. ŞD. 2615/37-2). Söz konusu belgedeki veriler aşağıda tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1. Etnik açıdan 1891 yılında Ünye mahallelerinin nüfusu

Mahalleler	Hane Sayısı	Ermeni		Rum		Müslüman		Toplam
		Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	
Burunucu	89					158	162	321
Çömlekçi	75					158	185	343
Orta	184					408	417	825
Saraçlı	124					259	244	503
Çamurlu	346					770	768	1538
Kaledere	234					476	516	992
Hamidiye	198					460	421	881

Rum	606			1403	1496			2899
Ermeni	131	265	246					711
Toplam ve Oran (%)	1987	265	246	1403	1496	2689	2714	9013 - %100
		511 - %6		2899 - %33		5403- %61		

Tablo 1'de yer alan bilgilere göre Ünye merkezde Osmanlı vatandaşı 1403 kadın, 1496 erkek olmak üzere 2899 Rum, 265 Kadın ve 246 Erkek olmak üzere 511 Ermeni gayrimüslim yaşamaktadır. Müslümanlar ile beraber nüfus toplamı 9013'tür. Bu verilere göre nüfusun %61'ini Müslümanlar, %33'ünü Rumlar, %6'sını Ermeniler oluşturmaktadır.

Trabzon Vilayet Salnamelerine göre 1888 yılında Ünye kazasının toplam nüfusu 50778 kişiden oluşmaktadır (TVS. 1888, s.589). Bu sayı 1894 ve 1896 yıllarında 52507 kişiye yükselmiştir (TVS. 1894, s.286; TVS. 1896, s.267). Buna göre son altı yılda Ünye kazası toplam nüfusu %3,5'lik artış göstermiştir.

Annuaire Oriental kayıtlarında Ünye'nin nüfus verileri ilk kez 1889-1890 yıllığında toplam 2500 kişi olarak belirtilmiştir (Annuaire Oriental, 1889-1890, s. 731). 1891(Annuaire Oriental,1891, s.874), 1892 (Annuaire Oriental,1892, s. 874).1893-1894 (Annuaire Oriental, 1893-1894, s. 943) yıllarına ait defterlerde nüfus 2500 kişi olarak belirtilmiş olmasına rağmen, 1895 yılında 15000 gösterilmiştir (Annuaire Oriental, 1895, s. 936). 1895-1900 yılları arası nüfus hep 15000 kişi olarak belirtilmiştir (Annuaire Oriental, 1900, s. 1256). Annuaire Oriental kayıtları ile diğer veriler karşılaştırıldığında Annuaire Oriental temsilcisinin nüfus veri kayıtlarının çok da sağlıklı olduğu söylenemez. Ancak bizlere gayrimüslim bir temsilcinin gözünden bir bakış açısı sunduğu için önemlidir.

Millet esasına dayalı olarak birçok cemaati bünyesinde barındıran Osmanlı Devleti içinde bulunan Rumlar, nüfus yoğunluğu olarak Ünye'de de bulunmaktaydı. 1851 yılında kurulan Merzifon İstasyonu'na bağlı olarak faaliyetlerini sürdürmekteydiler (Güngör, 2026, s. 257-259).

1837 yılından 1896 yılına kadar Tüm nüfus kayıtları incelendiğinde Müslümanların, Rumların, Ermenilerin ve Çerkeslerin XIX. yüzyıl boyunca Ünye'de beraber yaşadıkları görülmektedir. Bu etnik unsurlar içinde Rumlar, Osmanlı Devleti'nin eğitim alanında yapmış olduğu yeni açılımlardan faydalanarak kendi kız çocuklarının eğitimi için Ünye'de İnas Okulu açmak için çalışmışlardır. Ünye'nin eğitim, kültür, sosyal ve ekonomik hayatının gelişiminde Türkler ile gayrimüslim tebaanın yan yana sürdürdükleri yaşamlarının etkisi büyüktür. Farklı dinlere mensup kişilerin birlikte bu şekilde yaşamaları şehrin eğitim ve kültür yaşamına büyük katkı sağlamıştır. Rumlar ve Ermeniler, eğitim kurumlarını genellikle kiliselerinin yanlarına veya çevresine inşa ediyorlardı. Müslümanların

kent yaşamı üzerindeki etkinliği artmaya başlaması üzerine Rumlar ve Ermeniler büyük kentlerde bulunan Rum ve Ermeni okullarıyla ilişkilerini daha da geliştirmişlerdir (Avanoğlu, 2002, s. 14-15).

Ünye kasabası ve çevresindeki eğitim kurumlarına sayısal açıdan bakıldığında ülke geneline göre çok iyi durumdaydı. Ünye ve çevresinde sayısal açıdan önemli miktarda gayrimüslimin yaşamasından dolayı XIX. yüzyıl sonlarına doğru gayrimüslimin okullarında da bir artış olmuştur. Bu okullar hem nitelik açısından hem de nicelik açısından oldukça gelişmişti. Ermenilere ait 15, Rumlara ait 5 okul bulunmaktaydı. Aynı yıllarda ise Müslümanlara ait 102 eğitim kurumu vardı. Bunun yanında 67 camii, 15 mescit, 9 medrese, 1 tekke, 15 kilise, 1 tane rüştiye ve idadi derecesinde okul bulunmaktaydı (Servet-i Fünun 1302, s. 265). Ünye, 1851 yılında kurulan Merzifon İstasyonuna bağlıydı. Ünye ve Fatsa'da eğitim faaliyetlerinde Merzifon Amerikan Okullarıyla bağlantılı uç İstasyon durumundaydı (Güngör, 2026, s. 257-259).

Rum İnas okullarının açılma gerekçelerine bakıldığında ise geleceğin nesillerini eğitimli ve kültürlü olarak yetiştirecek olan kız çocuklarının iyi bir eğitim alması amaçlanmıştır. Gelecek nesiller de oluşacak muhtemel tahribatı önlemek için kızların küçük yaşta eğitilmesi gerektiği üzerinde durulmuştur. Bu nedenle okullar kızları hayata hazırlayan bir eğitim kurumu olarak işlev görmekteydi. Avrupa'yı yakından tanıyabilmek için çok iyi düzeyde bir Avrupa dili öğretilmek için çalışılmıştır. Özellikle Fransızca öğretilmek istenmiştir. İyi eğitim almış kız çocukları dil öğrenerek ve kültür seviyelerini iyileştirerek yapacakları evliliklerle de toplumsal statülerini yükseltmiş olacaktı. İnas okullarında Rum kız çocukları temel bilginin yanı sıra kültürel alt yapı oluşturmak için şiir, müzik, tiyatro ve edebiyat gibi alanlarda da eğitim alıyorlardı. Bu alanlarda aldıkları eğitimlerini yılsonu müsamerelerinde sergiliyorlardı (Macar, 2010, s. 789-790).

Rüştiye ve İdadi seviyesine gelen kızlara "Din, Matematik, Fizik, Yunanca, Fransızca veya İngilizce, Ticaret, Felsefe, Kozmografi, Pedagoji, Teknik, Ev İdaresi, Müzik, Beden Eğitimi, Sağlık, Bebek Bakımı, Türk Dili ve Filolojisi, Tarih, Coğrafya, Yurttaşlık Bilgisi, Sosyoloji" gibi dersler okutulmaktaydı (Saraç, 2020, s. 310). Bu şekilde planlanan eğitim ve öğretim ile Rumlar kendi geleceklerinin inşası için önemli bir adım olarak gördükleri İnas Okulu'nu kurma çabası içine girmişlerdir.

Ünye Rum İnas Okulu'nun Kuruluşu

Trabzon Vilayeti'ne bağlı olan Ünye Kasabası'nda bulunan Rum cemaatine ait Ayanikola Kilisesi (Bkz. Görsel 2) bitişiğinde bulunan İnas Okulu'nun zamanla harabeye dönüşmesi nedeniyle eni on dört, boyu on sekiz metre olan yeni bir inşaat başlatılması kararı alınarak başvuru yapılmıştır (BOA. ŞD. 2615/37).



Görsel 1. 1900'lü Yıllarda Kızlar Okulunun Kulesi (unyezile.net, 2026).

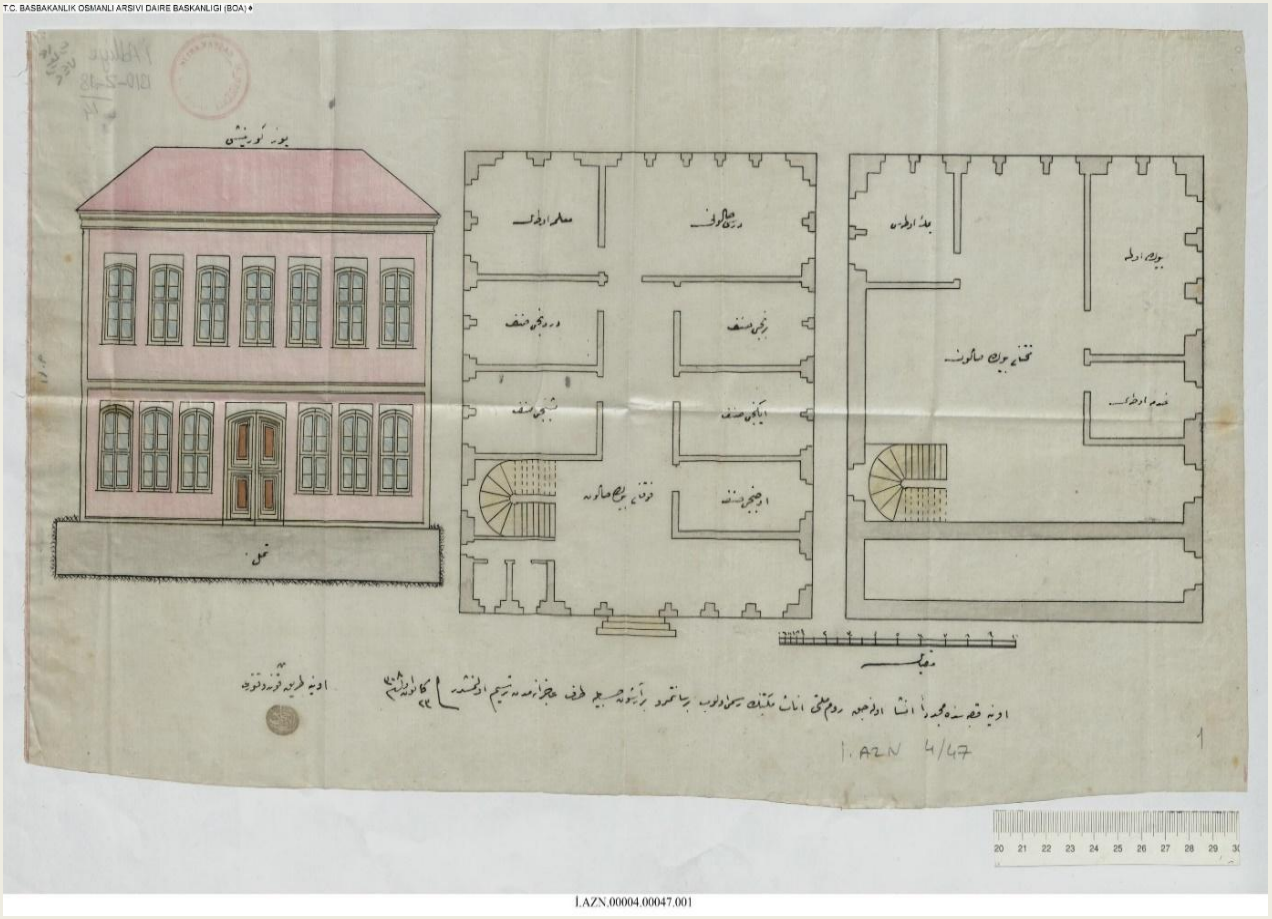
Okulun yeniden kurulması için Maarif ve Adliye ve Mezahip Nezareti'ne malumat verilmiş olup, kuruluş için Maarif Nezareti görevlendirilmiştir (BOA, BEO. 276/20642). Rum Patrikliği'ne yardım için başvuru yapılmış ve izin istenmiştir (BOA. I.AZN. 4/47). Yapılan tahkikat sonrası hazırlanan rapor İstanbul'a sunulmuştur. Gelen cevapta yardım edilmek istendiği fakat binanın yapılacağı arazinin özel mülk olması nedeniyle ruhsat talep edilmiştir (BOA. I. AZN. 4/47). İnşaat yerinin keşfini Karagözoğlu ve Çorbacı ile arkadaşları yapmıştır (BOA. ŞD. 2615/37, Lef. 3).

İnşaat işlerinin başlaması için Rum Patrikliği'nden ruhsat alınmış ve Trabzon Vilayet yönetiminden gelen yazı Divan-ı Hümâyun'a iletildikten sonra mektebin inşası için gerekli ruhsat alınmıştır. İnşaatın yapımı için gerekli olan masrafların bir kısmının devlet tarafından karşılanacağı beyan edilmiştir (BOA. ŞD. 2615/37). İnas Okulu'nun kurulmasına 30 Mart 1892 tarihinde izin verilmesiyle, (BOA, BEO. 276/20642) 4 Nisan 1892 tarihinde Adliye ve Mezahip nezaretlerine bilgi verilerek Ünye Kazası'nda İnas Okulu açılma çalışmalarına başlanmıştır (BOA, BEO. 276/20642). Bu okulun yapımı için inşaat iznini veren makamlar; Divan-ı Hümâyun Kalemi, Adliye Nezareti, Trabzon Vilayeti, Canik Sancağı Meclis İdaresi'dir (BOA. ŞD. 2615/37).



Görsel 2. Ayanikola Kilisesi'nin eski fotoğrafı (Dağdelen, Yılmaz, 2007, s. 79.)

İnşası düşünülen okulun planı incelendiğinde okulun iki katlı yapılmasına karar verilmiştir. Beş sınıflı olarak açılması planlanan okulun tüm derslikleri ve öğretmenler odası ile ders çalışma odaları birinci katta planlanmış, ikinci katta ise yemek odası hizmetli odası, büyük oda ve büyük salon olarak düşünülmüştür (BOA. I. AZN. 4/47).Okul inşası için gerekli olan taş, kiremit ve levazımat için ön keşif sonrası yirmi bir bin yüz yirmi altı kuruş masraf çıkacağı ön görülmüş, on bin dokuz yüz altmış iki kuruşu eski okul malzemelerinden on bin altı yüz kuruşunun da halktan karşılanmasına karar verilmiştir (BOA. I.AZN. 4/47). Tüm hesaplar yapıldıktan sonra ise bu masrafları karşılamak amacıyla Rum vatandaşlardan yardım toplanmasına karar verilmiştir (BOA. ŞD. 2615/37 Lef.2). Trabzon Vilayet İdaresi'nden de yardım istenmiş ve inşaat masraflarının bir kısmının devlet tarafından karşılanacağı cevabı alınmıştır (BOA. ŞD. 2615/37 Lef. 3).



Görsel 3. Rum İnas Okulu'nun Planı (BOA. I.AZN. 4/47).

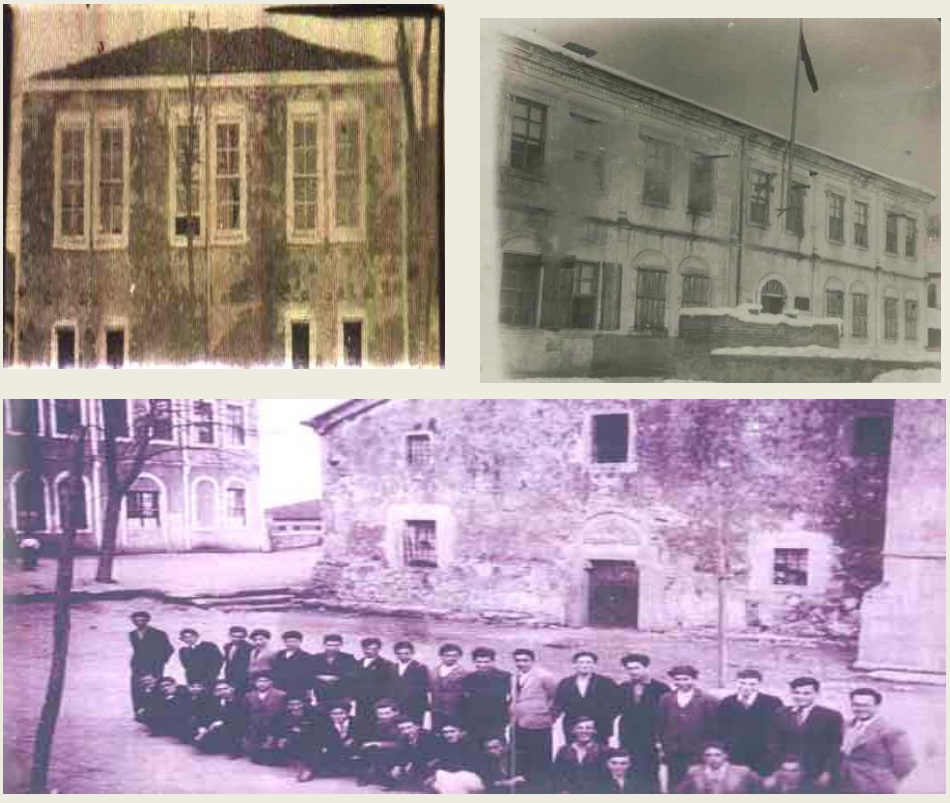
Adet	Rum Mahallesinde İnşa olunacak Rum İnas Mektebi'nin inşaatına mahsus taş, kiremit ve levazımat vs. Keşf Cetveli	Muhasebeye Yirmi Guruş Hesabıyla
1800	Bin sekiz yüz yük taş	1216
550	Beş yüz elli suye taş	2200
500	Beş yüz yük dolmalık taş	1600
1500	Bin üç yüz kireç	1200
250	Üç yüz elli taşçı yevmiyesi	2800
300	İki yüz amele	800
100	Yüz direk	500
250	Üç yüz elli kiriş	1500
300	İki yüz halasdar	400
100	Yüz lata	200
350	Üç yüz elli döşeme tahtası	1600

350	Üç yüz elli tavanlık tahta	700
700	Yedi yüz aded bağdadilik tahtası	1050
50	Elli aded kasalık ağaç kapısı için	300
9	Dokuz kapu edevatına sarf hafsacık	400
34	Kırk dört aded pençelik ağaç	700
250	Üç yüz elli aded çerçefelik cam	700
9	Dokuz kilid	100
300	Üç yüz dülger yevmiyesi	6500
300	Üç yüz kaya çivisi	600
10000	Üç bin kiremit	1100
	Ceman yekûn yirmi bir bin yüz altmış iki kuruş	21126
Aded	Mektebin kalıp işi İçin Gerekli Levazımat	Guruş
1250	Bin üç yüz elli beş taş	1216
250	İki yüz elli aded taş	1100
500	Beş yüz büyük dolmalık taş	600
100	Yüz direk ağaç	500
250	Üç yüz elli kereste ağaç	1400
200	İki yüz halastar ağaç	400
250	Üç yüz elli havanlık tahta	700
700	Yedi yüz bağdadilik tahta	1050
200	Üç yüz aded cam ve pencereleri için	700
10000	On beş bin kiremit	1100
	Cem'an yekûn (toplam tutar) sekiz bin sekiz yüz altmış iki kuruştur.	8862
1200	Bin üç yüz kile kireç ianeten verilen	1200
	Para iskontosu yani lira farkı	800
		10963
	Mesarifat-ı mecmu	21126
	İnşaat	10926
		10600

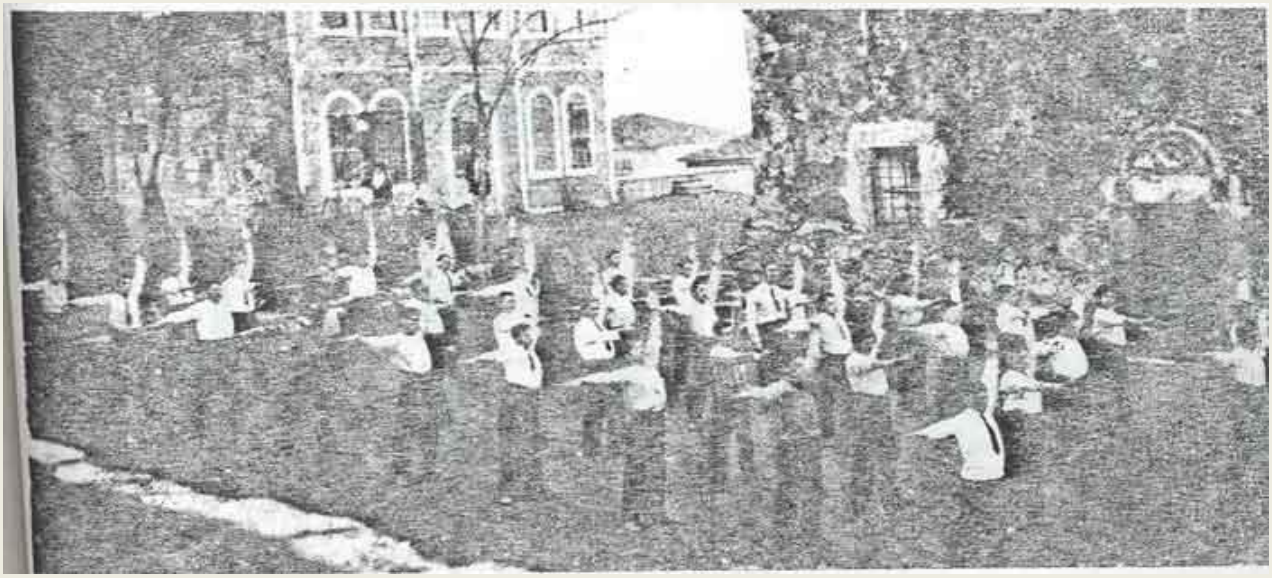
Tablo 2. Rum İnas Okulu'nun inşası için gerekli malzemeler ve ücretleri

Okulun inşa masraflarını karşılamak için piyango biletleri basılmış ve piyango çekilişi yapılmak istenmiştir. Piyango çekilişinin yapılabilmesi için mektebin ruhsatının olması gerektiği ve meclise sunulup onay alınması gerektiği belirtilmiştir (BOA. DH. MKT 2299/57). Trabzon vilayeti izin vermediği halde biletler basıldığı için piyangonun iptali dikkate alınmamış, (BOA. DH. MKT. 2329/50) fakat hazırlık yapıldığından dolayı bir defaya mahsus piyango çekilişinin yapılabileceği kararı alınmıştır (BOA. DH. MKT. 2213/107).

Okulun açılmasından sonra verilen eğitim ve öğrenci sayıları hakkında herhangi bir bilgi veya belgeye rastlanılmamıştır. Bina, Millî Mücadele Dönemi'nde Sakarya Savaşı'ndan yaralı olarak dönen askerlerin geçici tedavi gördüğü hastane olarak kullanılmıştır. Rumların mübadeleye tâbi tutulmasının ardından bina Meçhul Asker İlkokulu olarak eğitim öğretim vermiştir (Bkz. Görsel 3). 1933 yılından itibaren Ortaokul olarak kullanılan yapı, 1958 yılından sonra bir süre lise olarak da kullanılmıştır (mechulasker.meb.k12.tr, 2025). Sonraki yıllarda ise metruk binaya dönüşmüştür. 2005 yılında İsmet Arif Vidinli tarafından annesi Mürüvvet Vidinli adına aynı arsa üzerine yeniden inşa ettirilmiştir. Günümüzde okulun yeri Ünye merkezde 263 ada 14 parselde (parselsorgu.tkgm.gov.tr., 2025) bulunmakta olup 2010 yılının mart ayından itibaren Millî Eğitim Bakanlığı bünyesinde Halk Eğitim Merkezi binası olarak hizmet vermektedir (unyehem.meb.k12.tr, 2025) (Bkz. görsel 5).



Görsel 4. 1930'lu yıllarda Meçhul Asker İlkokulu Olarak Hizmet verilen bina (https://unyezile.net/unyefoto21.htm)



Görsel 5. Meçhul Asker Ortaokulu Olarak Hizmet Veren Okulda Beden Eğitimi Dersi (https://unyezile.net/kilise.htm)



Görsel 6. Mürüvvet Vidinli Halk Eğitim Merkezi (unyehem.meb.k12.tr, 2025).

Sonuç

İncelenen XIX. yüzyılın ikinci yarısında Ünye kaza merkezinde, çoğunluk teşkil etmese de, önemli miktarda Rum ve Ermeni nüfus yaşamaktadır. Tanzimat sonrası gayrimüslimlere tanınan haklar Osmanlı coğrafyasında Rum cemaatinin kız eğitimi alanında da kurumsallaşma arayışını

güçlendirmiştir. Bu çerçevede, Ünye merkezde yer alan Ayanikola Kilisesi bitişiğindeki Rum İnas Okulu'nun harap hâle gelmesi üzerine yeni bir bina inşa edilmesi için girişimde bulunulmuş; süreç Maarif Nezareti başta olmak üzere Adliye ve Mezahip Nezareti, Trabzon Vilayeti ve Canik Sancağı gibi birden fazla idari makamın dâhil olduğu çok aşamalı bir ruhsat ve denetim mekanizmasıyla yürütülmüştür. İnceleme ve keşif raporlarının merkeze iletilmesi sonrasında, inşa edilecek arazinin özel mülk statüsü nedeniyle ruhsat talebi özellikle vurgulanmış; izinlerin tamamlanmasıyla 30 Mart 1892'de kuruluş izni verilmiş ve 4 Nisan 1892'de ilgili nezaretler bilgilendirilerek uygulama safhasına geçilmiştir. Arşiv belgeleri, okulun iki katlı ve beş sınıflı bir planla tasarlandığını; derslik ve idari mekânların birinci katta, ortak kullanım ve hizmetli alanlarının ikinci katta kurgulandığını göstermektedir. Son olarak, finansman boyutunda yerel kaynak yaratma çabaları ile devlet desteğinin birlikte işletildiği görülmektedir. Vilayet üzerinden inşaat masraflarının bir kısmının karşılanacağı belirtilmiş; ek kaynak için piyango düzenlenmek istenmiş, ruhsat ve onay şartları nedeniyle süreç tartışmalı ilerlemiş; nihayet hazırlıklar gerekçe gösterilerek bir defaya mahsus çekilişe izin verilmiştir. Bu bulgular, Ünye Rum İnas Okulu'nun kuruluşunun yalnızca yerel cemaat talebiyle değil, merkez-taşra idaresinin ruhsat, mülkiyet ve mali denetim pratikleri içinde şekillenen, çok aktörlü bir kurumsallaşma deneyimi olduğunu ortaya koymaktadır.

KAYNAKÇA

Altun, İ. (2023). Ünye Kazasının İdari Yapısı (XIX. Yüzyıl), Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ordu.

Annuaire Oriental Du Commerce 1889-1890, Ed. Raphael C. Cervati, İstanbul.

Annuaire Oriental Du Commerce 1891 Ed. Raphael C. Cervati, İstanbul.

Annuaire Oriental Du Commerce 1892, Ed. Raphael C. Cervati, İstanbul.

Annuaire Oriental Du Commerce 1893-94, Ed. Raphael C. Cervati, İstanbul.

Annuaire Oriental Du Commerce 1895, Ed. Raphael C. Cervati, İstanbul.

Annuaire Oriental Du Commerce 1896-97, Ed. Raphael C. Cervati, İstanbul.

Annuaire Oriental Du Commerce 1898, Ed. Raphael C. Cervati, İstanbul.

Annuaire Oriental Du Commerce 1900, Ed. Raphael C. Cervati, İstanbul.

Avanoğlu, S. (2002). Ünye Evleri, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Bacacı S., Dağdelen İ. (2011), Ünye Nüfus Defteri (1834), İstanbul.

Bay, A. (2023). 19. Yüzyılda Meydan ve Serkeş Kazalarının Demografik Yapısı, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 10/1, 14-33.

BOA, BEO. 276/20642.

BOA, BEO.276/020642.

BOA, DH. MKT. 2213/107.

BOA, DH. MKT. 2299/57.

BOA, DH. MKT. 2329/50.

BOA, I. AZN. 4/47.

BOA, SD. 2615/37.

Dağdelen İ., Yılmaz A. (2007), Fotoğraflar ile Ünye, Ünyeliler Derneği.

Doğan, O. (2013). Tarih Boyunca Ünye, Ünye Belediyesi Kültür Yayınları, Samsun.

Erdem Y. T. (2013). II. Meşrutiyet'ten Cumhuriyet'e Kızların Eğitimi, Türk Tarih Kurumu, Ankara.

Güneş, M. (2014). Osmanlı Dönemi Nüfus Sayımları ve Bu Sayımları İçeren Kayıtların Tahlili, Akademik Bakış, 8 (15), 221-240.

Güngör, H. (2026). Ordu'da Protestan Cemaati Nüfus Hareketliliği. Vakanüvis-Uluslararası Tarih Araştırmaları Dergisi, 11/1, 254-270.

https://mechulasker.meb.k12.tr, 29.12.2025.

https://parselsorgu.tkgm.gov.tr, 29.12.2025.

https://turkmaarifansiklopedisi.org.tr, 24.02.2026.

https://unyehem.meb.k12.tr, 29.12.2025.

https://unyezile.net/unyefoto21.htm, 29.12.2025.

Karpat, K. (2003). Osmanlı Nüfusu (1830-1914) Demografik ve Sosyal Özellikleri, İstanbul.

Kurt, S. (2012). II. Abdülhamit Dönemi'nde Kız Rüştiyeleri, Akademik Bakış Dergisi, 29, 1-19.

Macar, O. D. (2010). Osmanlı Rum Eğitim Sistemi ve İstanbul Rum Kız Okulları (19. ve 20. Yüzyıl), Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi, 10/2, 805-817.

Saraç, H. (2020). Osmanlı Devleti'nde Gayrimüslim Kızların Eğitimi ve Aksaray Rum İnas Mektebi, TAD, 39/67, 305-325.

Servet-i Fünun 693, Resimlerimiz, Ünye, 12 Temmuz 1302, 264-266.

Trabzon Vilayet Salnamesi 1871, (1993), C.3, Haz. Kudret Emiroğlu, Ankara.

Trabzon Vilayet Salnamesi 1872, (1994), C.4, Haz. Kudret Emiroğlu, Ankara.

Trabzon Vilayet Salnamesi 1879, (1999), C.11, Haz. Kudret Emiroğlu, Ankara.

Trabzon Vilayet Salnamesi 1881, (1999), C.12, Haz. Kudret Emiroğlu, Ankara.

Trabzon Vilayet Salnamesi 1888, (2002), C.13, Haz. Kudret Emiroğlu, Ankara.

Trabzon Vilayet Salnamesi 1894, (2007), C.15, Haz. Kudret Emiroğlu, Ankara.

Tümer, E. Y. (2013). II. Meşrutiyet'ten Cumhuriyet'e Kızların Eğitimi, Türk Tarih Kurumu, Ankara.

Yazıcı, S. (2019). Osmanlı Modernleşmesi, Modern Türkiye Tarihi, Ed. Ahmet Şimşek, Pegem Akademi, 35-88.